

можливий за умови забезпечення відносно вирівняної поверхні після осіннього обробітку. За таких обставин певну технологічну перевагу має основний обробіток безполицевими знаряддями. На наш погляд більш ефективним заходом для покращення умов накопичення вологи в ґрунті є застосування надглибокого (до 40 см) основного обробітку знаряддями чизельного типу в осінній період і максимальне збереження вологи навесні. Такі заходи ресурсозбереження і ґрунтозахисної спрямованості технологій вирощування кукурудзи за нашими рекомендаціями широко впроваджуються в умовах нестійкого та недостатнього зволоження у східній частині Лісостепу та північній частині Степу і вигідно відрізняються від технологій на основі інтенсивного обробітку і технологій безпосередньої сівби у необроблений ґрунт (no till). При вирощуванні насінницької продукції кукурудзи методи ресурсозбереження потребують подальшого вивчення і можливі, на наш погляд за умови високої культури землеробства, доброго фітосанітарного стану і гострої потреби впровадження ґрунтозахисних технологій.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПРИМНОЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТА ПРИРОДО-ОХОРОННОГО ПРИЗНАЧЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОВОГО ФОНДУ

О.В. Глазунов, депутат, голова земельної комісії (*Оскільська сільська рада Ізюмського району Харківської області, Харків*)

Т.В. Анопрієнко, канд. екон. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)

У житті сучасного суспільства, землі лісогосподарського призначення відіграють дуже важливу екологічну, економічну та соціальну роль. Ці землі займають окреме місце в державному земельному фонді. Землі лісогосподарського призначення виділять в окрему категорію завдяки таким особливостям: проростання лісової рослинності на їх території, ведення лісового господарства, також шляхом відтворення лісів, підвищення якісного складу, продуктивності та збереження біорізноманіття. Тому норми права, які визначають правові режими цих земель, завжди направлені на чіткий порядок використання наданих і виділених земель, на яких росте лісова рослинність і нелісових земель для потреб лісового господарства.

Господарча діяльність людини та наслідки окупації території запропонованої для створення НПП «Ізюмська Лука» призвели до надзвичайної ситуації та загрози зникнення унікального природного лісового масиву Ізюмської Луки, який налічує багато рідкісних видів флори та фауни. За допомогою просторового розмежування режимів користування можливо сприяти існуванню природних угруповань, які потребують захисту та створити умови для рекреації і відпочинку на природі.

Територія запропонованої для створення НПП «Ізюмська Лука» є землі лісогосподарського призначення в межах колишніх Барвінківського, Балаклійського та Ізюмського районів Харківської області.

Актуальними є питання підвищення природоохоронного статусу території, проблеми її створення в сучасних умовах, а саме розширення зон заповідності та рекреації, та створення зони господарчого використання.

Для прийняття ефективних управлінських рішень потрібно здійснити збір та аналіз інформації щодо запропонованої для створення НПП території та систематизувати законодавчу базу з цього питання.

Наступним етапом є розроблення структури НПП та його функціонального зонування (схему попереднього зонування можна побачити на рис. 1).

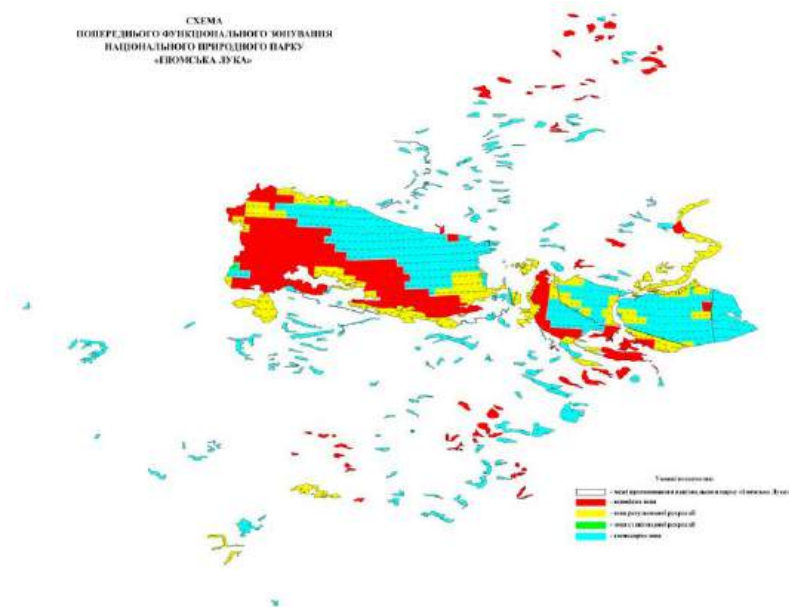

Рис. 1. Схема попереднього функціонального зонування національного природного парку «Ізюмська Лука»

Під час дослідження:

- визначені передумови доцільності створення НПП;
- проведений аналіз земель на запропонованій території;
- підібраний оптимальний шлях створення НПП на запропонованій території;
- розроблено структуру обмежень та обтяжень у межах НПП «Ізюмська Лука»;
- створена система зонування у межах НПП «Ізюмська Лука».

Особливо гострих негативних змін територія НПП зазнала під час повномасштабної війни та російської окупації. Це завдало значних збитків усім землям лісгосподарського призначення України. Через ліси Харківської області досі проходить лінія фронту. В окупації були Куп'янський, Вовчанський, та Ізюмський лісгоспи, загальною площею 174 000 га. Під контролем окупантів залишається 7 200 га лісового фонду Харківщини. Під час окупації ліс спалювали та крали деревину, дерева хаотично вирубали. Молоді насадження понівечені, ліс замінований, перекопаний траншеями та бліндажами. Супутникові знімки свідчать, що проектна територія НПП, після російської окупації пошкоджена на 70 %, особливо хвойні ліси, що відносяться до 5-го класу пожежної безпеки, там проходила верхова пожежа.

Територія майбутнього природного національного парку зазнала негативних змін, тому пропонується запровадження спеціальних режимів природокористування у різних зонах парку, для збереження традиційного природокористування та суміщення його з рекреаційною діяльністю.

Діяльність НПП «Ізюмська Лука» має стати збереження та відтворення унікальної екосистеми та відновлення масивів лісу на місцях суцільних рубок та величезних згарищ. Також на меті збереження найбільшого в країні гніздового угруповання журавля сірого та орла-могильника.

Інша складова це протидія браконьєрству на території природно заповідного фонду України. Територія НПП легкопрохідна та населена значною популяцією диких тварин, тому треба переорієнтувати мисливців території де ця діяльність дозволена.

Біотехнічна діяльність НПП дозволить відновити популяцію рідкісних видів флори та фауни, які зазнали негативного впливу діяльності лісового господарства, збільшити чисельність комахоїдних птахів щодо запобігання росту чисельності листяїдних комах. Також заходи включають облаштування водопоїв та майданчиків годівлі тварин, регулювання чисельності інвазійних чужорідних видів.

Одне із завдань роботи НПП це вивчення ландшафтного та біологічного різноманіття території. Вивчення складу флори та фауни, мікробіоти, ландшафтів, проведення моніторингу

природних сукцесій, чисельності рідкісних і фонових видів. І як результат – виявлення негативних тенденцій і встановлення факторів негативного впливу.

Для місцевих громад створення НПП відкриє нові джерела прибутку, покращить санітарний стан лісів і прилеглих територій. Також, збільшить чисельність комахоїдних та хижих птахів, рептилій та амфібій, комах-запилювачів рослин, також рослин сільськогосподарського призначення, збільшить кількість медоносних рослин, лікарських рослин та грибів.

Лісові масиви «Ізюмської Луки» покращать захисні властивості екосистеми. Підвищиться захист ґрунтів від ерозії, суховіїв та поверхневих змивів. Створення НПП забезпечить рекреаційні потреби населення, та дозволить зберегти унікальний природний комплекс.

ЕКОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ СХИЛОВИХ ЗЕМЕЛЬ

В.П. Коляда, канд. с.-г. наук, ст. наук. співроб. (ННЦ «ІГА імені О. Н. Соколовського», Харків)

Водні та вітрові ерозійні процеси – ключові фактори деградації ґрунтового покриву на сході та півдні України. В останні десятиріччя ерозійна ситуація в даних регіонах лише погіршувалася з огляду на інтенсифікацію агровиробництва, кліматичні зміни та прогресуюче погіршення функціонального стану протиерозійних заходів (полезахисних лісосмуг, валів, терас, меліоративних споруд різного ступеня складності).

Приблизна площа сільськогосподарських угідь України під впливом водної ерозії станом на початок повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 р. складала – 13,3 млн. га, під дією вітрової ерозії (дефляції) знаходилося близько 6 млн. га. Серед схилових ґрунтів виділяли 4,5-5,0 млн. середньо- і сильнозмитих ґрунтових відмін, площа ярів складала близько 140 тис. га, а їхня кількість перевищувала 500 тис. Через той факт, що до 2019 р. близько 70 % площ земель полезахисних лісосмуг залишалися у складі земель запасу, резервного фонду або загального користування державної власності, їх охорона, догляд та поновлення належним чином не здійснювалися. Це певним чином спричинило їхню руйнацію та втрату захисних функцій. Експертні погляди на щорічні втрати від ерозії в Україні зазвичай оперують обсягами переміщеного ґрунту на рівні 500 млн. тон, з яких 24 млн. тон гумусу, 1млн. тон азоту, 700 тис. тон фосфору, 10 млн. тон калію, що в грошовому еквіваленті складає 5 млрд. дол. США (Булигін С. Ю., 2005).

Активні воєнні дії, які тривалий час спостерігаються на південному сході нашої країни, зумовлюють низку негативних наслідків порушень ґрунтового покриву, що умовно можна поділити на первинні та вторинні. До первинних відносяться — прямі механічні деформації ґрунтового покриву та порушення/знищення протиерозійних меліоративних насаджень та споруд; забруднення та захаращення поверхні. До вторинних — такі, що можуть бути спричинені наслідками невиконання заходів повоєнного відновлення — підтоплення, зсуви, знешкодження територій забруднених радіоактивними та іншими речовинами (перенесеними в ґрунтовому матеріалі). Доцільно також виділити негативні наслідки мілітарних дій для ерозійно небезпечних та еродованих ґрунтів, які представлені зміною фізичних, механічних та хімічних властивостей ґрунтового покриву.

З огляду на наведені факти, актуальним для використання на етапі повоєнного відновлення ґрунтів виглядає ландшафтний підхід до оптимізації складу та співвідношення угідь в ході проведення землевпорядних робіт (Булигін С. Ю., Неаринг М., 1999; Ситник В. П., Тараріко О. Г., 1999; Канаши О. П., Кофман І. Я., 1998). Підтвердженням цього є численна кількість наукових публікацій та підготовлених програм впровадження еколого-ландшафтної системи землеробства на рівні окремих областей (Кисельова О. О. та ін., 2019; Камінський В. Ф. та ін., 2022), які базуються на двох ключових принципах: